SZAKNYÉR

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

2017

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés,köszöntő

2. Szaknyér bemutatása - Általános településkép,településkarakter

Fekvése
Településszerkezet kialakulása, gazdasági nélet és szerkezet összefüggése
Infrastruktúra
Közintézmények
Utcarendszer
Telekszerkezet, telken belüli épületelrendezés

3. Örökségünk-Atelepülésképiszempontbólmeghatározóépítészeti,műemléki,tájiésztermészetiértékek,településképijellemzők

Műemlékek
Helyi építészeti értékvédelem
Egyedi tájértékek
Egyéb településképi értékek
Természeti, táji értékek

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és atelepüléskarakter bemutatásával - településképi szempontból meghatározó területek

Történeti településrészek
Átalakuló településrész
Beépítésre nem szánt területek

5. Ajánlások - Atelepülésképminőségimegformálásáravonatkozóépítészetiútmutató,utcák,terek, közparkok, közkertek –Történeti ésátalakuló beépítésű településrészrenézve

Telepítés
Magasság
Tetőforma
Anyaghasználat, színek
Kerítések, térfalak
Kertek
Beépítésre nem szánt területek
Közterületek településképi útmutatója - Utcák, terek, közparkok, közkertek
Fényszennyezés

6. Jópéldákbemutatása:épületek,építészetirészletek(ajtók,ablakok,tornácok,anyaghasználat,színek,homlokzatképzés)kerítések,kertek,zöld-felületekkialakítása

BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

Jelentelepülésképikézikönyvvelszeretnénkfelhívniazonkedvesolvasó,idelátogató,tájékozódnikívánó,településünkirántérdeklődőemberekfigyelmét, akiketérdekelegykistelepüléslétrejötte,története,életeésjövője.Ekézikönyvrámutatarra,hogyazelmúltévekbenmilyenváltozásokonmentkeresztül afalu.

A könyvben foglaltak a valós értékeket ismertetik.Lehetőséget ad a település karakteréhez illeszkedő szabad választáshoz, folyamatos hozzászóláshoz, változtatáshoz. Ezért ha a település életében új születik, az be kell, hogy kerüljön a könyvbe már csak azért is, hogy a település büszkén mondhassa el, ismét gyarapodott.

A településen élők elválaszthatatlan kapcsolatban vannak saját környezetükkel, szomszédaikkal, településükkel. Azonban a kapcsolatnak akkor van értelme, ha a felek megismerik egymást, tiszteletben tartják egymás szokásait és szeretetben, békében élnek egymással és környezetük szépségével. A történeti településrész lehatárolást az 1856-1860 között készült vármegyei kataszteri térképek alapján végeztük.

SZAKNYÉR BEMUTATÁSA
ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Fekvése

A történeti Őrséghez tartozó legkisebb település Vas megye délnyugati lenyúló részén a megyehatártól kissé távolabb helyezkedik el. A belterület az igazgatásiterületdélifelében,aSzentjakabésaSzaknyéri-patakáltalközrefogottdombdéliperemén220Bmf.körülimagasságbatelepült.Széperdővel övezett természeti környezetben fekszik, ahol csend és nyugalom honolmindenütt.

Megközelíthetőségét,közútikapcsolataittekintvezsákfalu.HegyhátszentjakabbalésKisrákossalönkormányzatikezelésűútkötiössze.Lakosaitöbbnyire személyautóval vagy autóbusszal közlekednek, vasútvonal a közelbennincs.

Településszerkezet kialakulása, gazdasági élet és szerkezet összefüggése

Első írásos említése 1428-ban Zathner néven szerepel. Neve Szatmér-Szatmár személynévből eredeztethető, a t betű „k”-vá, az m „ny”-é torzult. Lakói a középkorban az őrzők jogállását élvezték. Birtokosa a gr. Batthyány család volt.A falu sokat szenvedett a török megszállás alatt.Az 1600-as években feldúljákazamúgyiselszegényedettfalutés9embertelhurcolnak.Atörököktőlvalófélelmükbenlakóielhagyjákafalutés4évignemmernekvisszatérni. Ezekben az években a lakosság száma 50 főre tehető. A jobbágyság földjeit ugarváltásos rendszerben műveli, de a határ nincs nyomásra osztva.Azugarföldeket rendszertelenül fogják művelés alá. Megélhetésük szegényes, kénytelenek eljárni aratni, csépelni távolabbi helyekreis.

A polgári korban a falunak az Őrségben nincs jelentősebb szerepe. Lakosszáma igen lassan emelkedik, majd 1930-ig stagnál, ettől kezdve csökken. A századfordulótól kezdve csökkenő természetes szaporodás mellett folyamatos az elvándorlás. Általánosan jellemző a család munkaerejére támaszkodó kisparaszti életforma.

Jelenleg két család foglalkozik állattartással és művelnek nagykiterjedésű földeket.Sok a 70 éven felüli lakos, ők földjeiket haszonbérbe adják.Ipari vállalkozás nem volt és jelenleg sincs.

Külterületi majorságok nem voltak és jelenleg sincsenek.

Korábban a lakosság nagy része foglalkozott szőlőtermesztéssel saját felhasználásra, pincéket azonban nem építettek. A 80-as években elkezdődött a szőlőtőkék kivágása, csak a családi házak kertjeiben, vagy az épületek mellett maradt szőlő.

A kézikönyv készítésekor Szaknyér lakosainak száma 48 fő, melyet úgy lehet tekinteni, mint egy nagy családot. A településkép tiszta rendezett.

Infrastruktúra

Az infrastruktúra kiépítettsége részleges: víz, villany, gáz, telefon és internet hálózattal rendelkezik. A szennyvíz elvezetésére keresik a megoldást.

Közintézmények

Az óvodai nevelés társuláson keresztül történik, a Zalalövői Napközis Óvoda tagintézménye Hegyhátszentjakabon van. Általános iskola Zalalövőn, Nádasdon és Pankaszon található, a buszjáratok a tanítási időhöz igazodnak.

Körzeti orvosi rendelő Örimagyarósdon van, Szaknyéron hetente egy alkalommal rendel a háziorvos.Fogszakorvos Pankaszon érhető el.

Szaknyérnak van művelődési háza és könyvtára is. A faluban játszótér, sportpálya nincs, így sportélet sincs.

Utcarendszer

Kivonat Vasvármegye 1859 évi kataszteri térképéből

Akataszteritérképetösszehasonlítvaamai helyzettelmegállapítható,hogyutcarendszerealigváltozott.AKossuthésaPetőfiutcatalálkozásánálindulkiészakra kéthangsúlyosút,amelyekkésőbbvillásantalálkoznak,ezekközülegyenesnyomvonallalcsakazegyikfedezhetőfelmamezőgazdaságiútként,emellett látszik a térképen épület, vélhetően pajta. Ma már nincsenmeg.

Utcarendszerejelenlegisegyszerű,egyutcásnakismondható.FőutcájaaPetőfiSándorutca,amelykeletioldalánvillásanelágazik,északiágaaKossuth Lajos utca.A Petőfi utca két helyen északi iránybakiágazik.

A Kossuth és Petőfi utcák elágazásában lévő tér

Telekszerkezet, telken belüli épületelrendezés

Akataszteritérképenatelekszerkezetfésűs,akeskenytőlazegészenszélestelkekváltakoznak.APetőfiu.elágazáselőttinyugatiszakaszánakdélioldala, valamintazészakiközépsőkiágazásismársűrűnbeépített,másholelszórtanvannakházcsoportok.Atelkenbelüliépületelrendezésaszerekéhezhasonlóan csoportos, kerített jellegű ház is előfordul. Feltűnően sok a gazdaságiépület.

Ma is fésűs jellegű a telekszerkezet, szélességük valamivel egyenletesebb, előfordulnak egymás mögötti beépítések, amelyeket keskeny feljáró utakkal közelítenekmeg.Sokatelekhatáronálló,lakóházzalegybeépítettgazdaságiépület,degyakoriazellenkezőtelekhatáronállóésaszabadonálló,valamint keresztben álló pajta isvan.

Gazdasági épületegyüttes egy udvarban

ÖRÖKSÉGÜNK
ATELEPÜLÉSKÉPISZEMPONTBÓLMEGHATÁROZÓÉPÍTÉSZETI,MŰEMLÉKI,TÁJIÉSTERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPIJELLEMZŐK

A Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály adatszolgáltatása szerint világörökségi területet és várományos világörökségi területet nem tartanak nyilván.

Műemlékek

A település közigazgatási területén műemléki védelem alatt álló ingatlan nem található.

Helyi építészeti értékvédelem

A Petőfi Sándor és a Kossuth Lajos utca mindkét oldala teljes hosszában védett.

Egyedi védelem alatt álló épületek:

A Petőfi utca 52 hrsz-en álló
harangtorony.Kossuth Lajos utca 3.133
hrsz.(összedőlt)Kossuth Lajos utca 2. 112
hrsz.
Petőfi Sándor utca 52.104 hrsz.
Petőfi Sándor utca 46.84/1 hrsz.
Petőfi Sándor utca 40.74 hrsz.
Petőfi Sándor utca 22.42 hrsz.lakóház+pajta
Petőfi Sándor utca 26. 51 hrsz.
Petőfi Sándor utca 28.53 hrsz.

Egyedi tájértékek

1. Paraszthá z,Szaknyér,PetőfiS.u.22.(42hrsz.)

Kódisállásos paraszthá z, sárga színezéssel

2. Kút,Szaknyér,PetőfiS.u20.(41hrsz.)

Kút faházzal, cseréptetővel

3. Paraszthá z,Szaknyér,PetőfiS.u.26.(51hrsz.)

Régi paraszthá z, vakolatdíszekkel

4. Paraszthá z,Szaknyér,PetőfiS.u.28.(53hrsz.)

Szerkezetileg felújított, kódisállásos paraszthá z

5. Emlékmű, Szaknyér, Petőfi S. u. 36. (66hrsz.)

I.-II. világháborús emlékmű a hősi halottaknak

6. Lakóház,Szaknyér,PetőfiS.u.40.(74hrsz.)

Kódisállásos lakóház, fa zsaluzattal

7. Lakóház,Szaknyér,PetőfiS.u.46.(84/1hrsz.)

Felújított, kódisállásos lakóház, széles mászókéménnyel

8. Sövény,Szaknyér,Kossuthu.temetőmellett,(54hrsz.)

60 cm magas gyertyán élősövény

9. Pajta,Szaknyér,PetőfiS.u28.(53hrsz.)

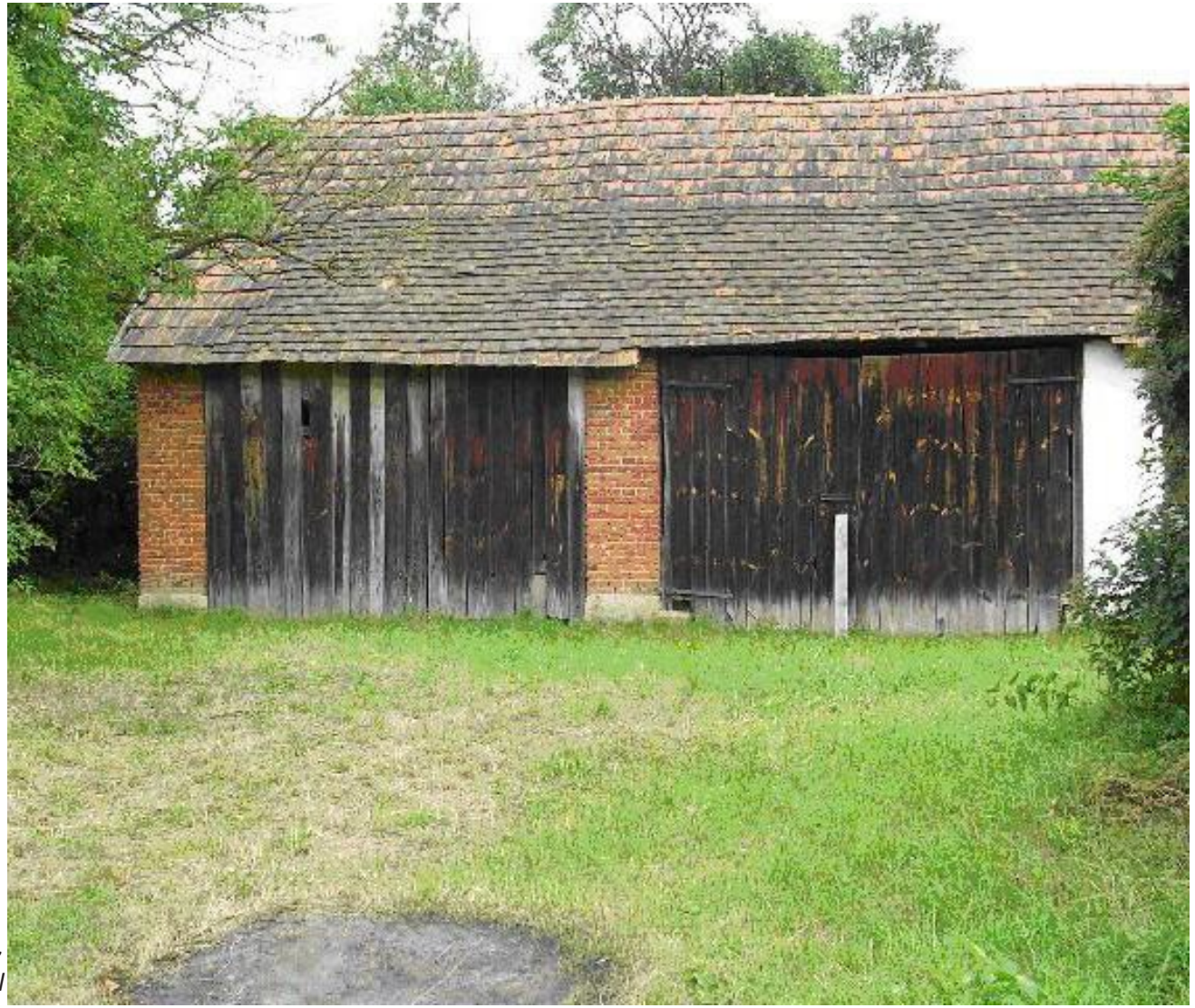

Lábas pajta, utcára merőleges építéssel, cseréptetővel és istállóval

10. Istállóspajta,Szaknyér,PetőfiS.u.20.(42hrsz.)

Lopott tornácos istállóspajta vakolatdíszítéssel, szellőzőkkel

11. Lakóház, Szaknyér, Petőfi S.u.

Régi stílusban készült új építésű ház

Egyéb településképi értékek

Településképi értékekhez sorolhatóak szobrok, régi síremlékek, karakteres fák, kerekes kutak.Megőrzésüket mindenképpen biztosítani kell.

A temető értékes zöldfelületi elem

NAGY
ZSUZSANNA

Természeti, táji értékek

SzaknyérközségegészigazgatásiterületeazÖrségiNemzetiParkterületénvan,ezenfelülaNatura2000európaijelentőségűhálózatnakisrésze,valamint az Országos Ökológiai Hálózat elemei is megtalálhatóak a településkülterületén.

Értékes fának tekinthető a Mária Terézia megkoronázásának emlékére ültetett hársfa, amely törzsének kerülete ma 3,6 m.

ÉrtékeslátványelemekkelgazdagítjákSzaknyérarculatátatájiértékek.Atelepüléskörülitájváltozatosmegjelenésű:holdimbes-dombos,holsíkterületek váltakoznak. A sík területeken a mezőgazdasági művelés a meghatározó, míg a magasabban fekvő részeken főként az erdők uralják a tájat. A település határában húzódik a Szentjakabi-patak.Szép tagolóelem a tájban, galériaerdőkszegélyezik.

TELEPÜLÉSKÉPISZEMPONTBÓLMEGHATÁROZÓ,ELTÉRŐKARAKTERŰTERÜLETEKLEHATÁROLÁSA,A TELEPÜLÉSKÉP,ARCULATIJELLEMZŐKÉSATELEPÜLÉSKARAKTERBEMUTATÁSÁVAL

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓTERÜLETEK

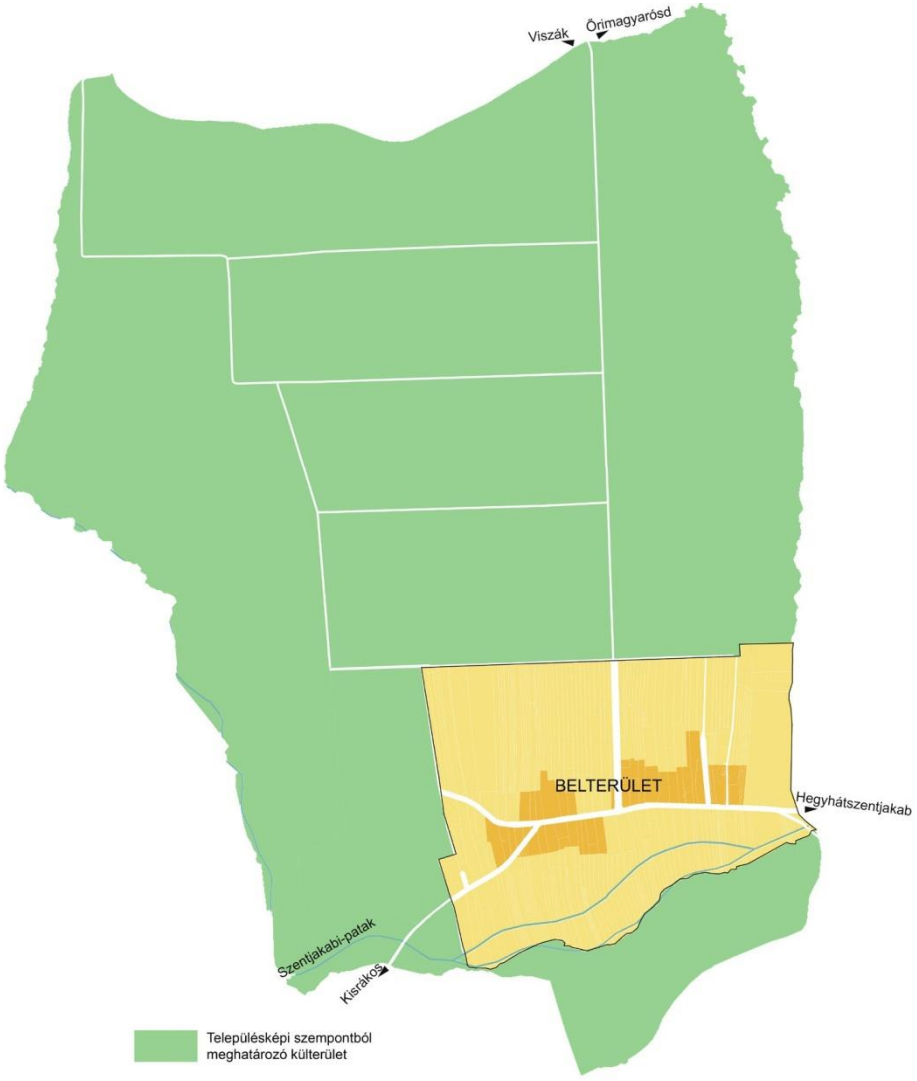

Belterület településképi tagozódása

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZEK

A Petőfi utca nyugati szakasza a Kossuth utcai elágazás előtt és az első északi ág keleti oldala a kataszteri térképen már a legsűrűbben beépült részek.

A beépítési mód oldalhatáron álló, amely sok helyen vált az ellenkező oldalra. A csurgótávolságot sok esetben elhagyják azonos oldalhatár két oldalán állóépületekesetébenis.(60-70cmszéleshézagkétépület,vagyazoldalhatárésazépületközöttabbólacélból,hogyatetőrőllecsurgóvízsajáttelekre érkezzen.) Előkert van, de kisméretű és mélysége 1-2m közöttváltozó.

Az épületforma hosszúház, vagy hajlított ház. Egy telken számos gazdasági épület van, elhelyezésük változatos, a lakóházzal hosszan egybeépültek, de emellett az ellenkező telekhatáron is állnak kisebb méretűek.

A tetőgerinc hosszúház esetében utcára merőleges, hajlított házon utcával párhuzamos, majd az udvari szárnyon befordul utcára merőleges irányba. Oromfalas, csonkakontyos és teljes lekontyolást is alkalmaznak. A tetőhajlásszög 30-45°.A kerítések változatos anyagúak és formájúak.

Petőfi utca nyugati vége

Az északi ág

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

A jelenlegi belterület történeti településrészeken kívül eső része, a Petőfi utca keleti és nyugati vége, valamint a Kossuth utca.

A beépítési mód itt is oldalhatáron álló, amely szintén sok helyen vált az ellenkező oldalra. A csurgótávolságot sok esetben elhagyják azonos oldalhatár két oldalán álló épületek esetében is. Előkert általában van, de mélysége 0 és 10 m között változó.

Az épületforma hosszúház, vagy hajlított ház. Egy telken számos gazdasági épület van, elhelyezésük változatos, a lakóházzal hosszan egybeépültek, de emellett az ellenkező telekhatáron is állnak kisebb méretűek. Előfordul a telek belsejében keresztben álló pajta is.

A tetőgerinc hosszúház esetében utcára merőleges, hajlított házon utcával párhuzamos, majd az udvari szárnyon befordul utcára merőleges irányba. Oromfalas, csonkakontyos és teljes lekontyolást is alkalmaznak. A tetőhajlásszög 30-45°.A kerítések változatos anyagúak és formájúak.

Petőfi utca keleti vége

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNTTERÜLETEK

Beépítésre nem szánt területek között a legjelentősebb kiterjedésűek a külterületi mezőgazdasági, erdőművelési területek, amelyek megjelenésükkel nagyban formálják a település képét. A szántóföldek egyhangúságát oldja fel a különböző növénykultúrák váltakozása, a mezsgyerendszer, illetve az erdősávok.Ajellegzetesőrségitájképéhezhozzátartoznakakiterjedterdőfelületekis.Adombokoldalátsokesetbengyepekborítják.Fontosakavízfolyást kíséről galériaerdők is, melyek jellegzetes fajkészletükkel növelik a táj diverzitását,változatosságát.

AJÁNLÁSOK
ATELEPÜLÉSKÉPMINŐSÉGIMEGFORMÁLÁSÁRAVONATKOZÓÉPÍTÉSZETIÚTMUTATÓ

TÖRTÉNETITELEPÜLÉSRÉSZ

Telepítés

A beépítési mód oldalhatáron álló. Új beépítésnél az előkert méretét az utcaszakaszon kialakultnak megfelelően kell megállapítani.

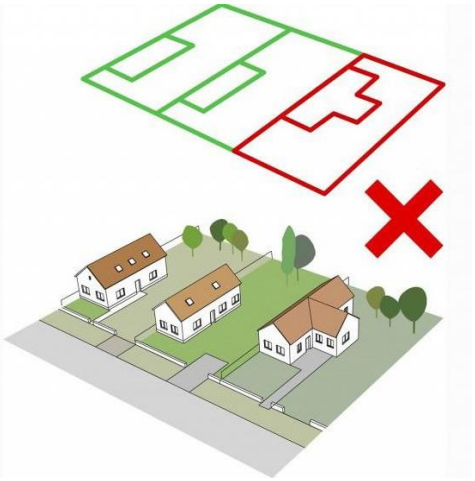

Magasság

Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága.

Tetőforma

A tetőforma és a tetőgerinc az utcaszakaszon meglévő épületekhez kell illeszkedjen. Tetőtér beépítés esetén térdfalat nem ajánlott alkalmazni, a bevilágítást síkban fekvő tetőablakokkal kell megoldani.

Új beépítéseknél a tetőhajlásszög 35-45 fok között legyen.

Nem ajánlott az épület túlzottan tördelt, számtalan tetősíkból összeállított fedése.

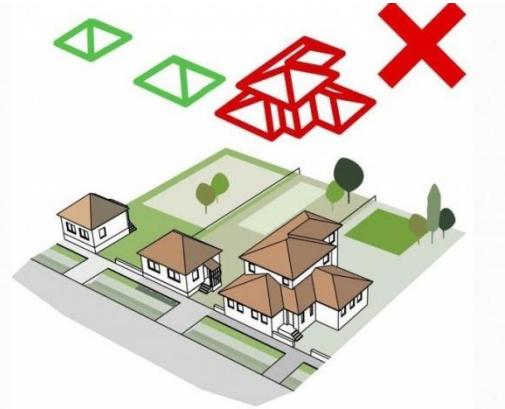

Anyaghasználat, színek

A történeti településrészeken hagyományos építőanyagokat kell alkalmazni: simított vakolat, barnára pácolt fa nyílászárók. A tetőhéjazat hagyományos színű cserép lehet.A homlokzatok színezése törtfehér, halványsárga, halvány drapp lehet a hozzáillő színű keretezéssel.

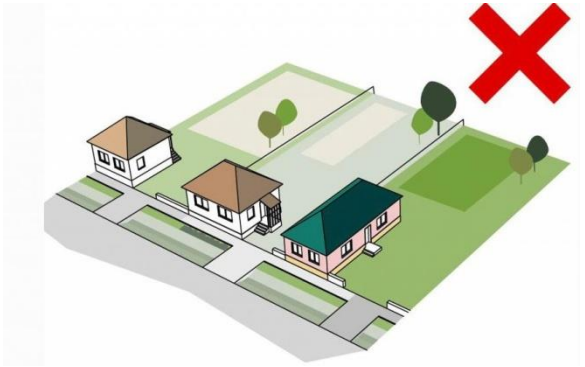

Anyílászárókatahagyományosnakmegfelelőenakönyöklőpárkányigkellkeretezni,félmagasságbanabbahagyninemajánlott.Alábazatazutcaifronton kőburkolatú vagy simított betonlehet.

Kerítések, térfalak

Oszlopos, a lábazat felett áttört kerítés építése ajánlott, új simavonalú tömör, zárt nem.

KERTEK

A kert a házhoz szervesen kapcsolódik, és egyben nyit a „külvilág” felé is. Minden téren többfunkciós, hiszen átmenet a természet és az épített között, kikapcsolódásunk,pihenésünkvagyéppenkisebb-nagyobbmunkálatainkhelyszíne,reprezentatívésintim.Egyszóvalajókertvalóságosidillihangulatot keltalakójában,csodálójában.Növényalakalmazásnálisszámosszempontotkellfigyelnünk.Próbáljukmegóvnitelkünkrégi,egészségesfáit,éshozzájuk igazodva ültessük az újabbakat. Vigyázzunk a megfelelő méretekre, hogy a választott növény nérete kisőbb se jelentsen fenntartásbeli, funkcionális és egyébproblémákat.

A hagyományos parasztkert idilli hangulatú. A történeti településrészen jellegzetesen háromosztatú kertek dominálnak: díszesebb elő- és oldalkert, gazdaságiudvarveteményesselésgyümölcsös.Mindentekintetbentörekednikellazegységességképzéséreésmegőrzésére.Akertekbenmegtalálható kerekeskutak,régipajták,ólaknagyértéketjelentenekatelepülésen.Akertiépítményekformájukban,anyaghasználatukban,színvilágukbanilleszkedjenek az épülethez, a környezőtájhoz.

Karakteresmegjelenésttükröznekazidős,értékesgyümölcsfák.Próbáljukmegóvnitelkünkrégi,egészségesfáit.Újaktelepítésénélrészesítsükelőnybena környékenjellegzetesrégifajtákat:például azalmákközülabatult,afehérpogácsaalmát,ababalmát,arétesalmát,atökalmát,avasalmát,aleánycsöcsű almát,adarázsalmát,körtékközülabúzaérőt,zöldkörtét,szilvákközülahosszúszilvát,aduránciszilvát,acseresznyékközülafeketeésfehércseresznyét. Az őrségi régi porták elmaradhatatlan eleme a szőlőlugas, amelyre direkttermő fajtákat - pl. Kormin, Othello, Izabella- futtatnak fel nagy kedvvel. A külterületeken gyakran találkozhatunk tökföldekkel, míg korábban az állatok miatt termesztettek tököt, manapság a magjából kinyert olajnak van nagy kultusza, vendégcsalogató kulinárisértéke.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Telepítés

A lakóegység átépítése esetén az előkert méretét az utcaszakaszon kialakultnak megfelelően kell megállapítani.

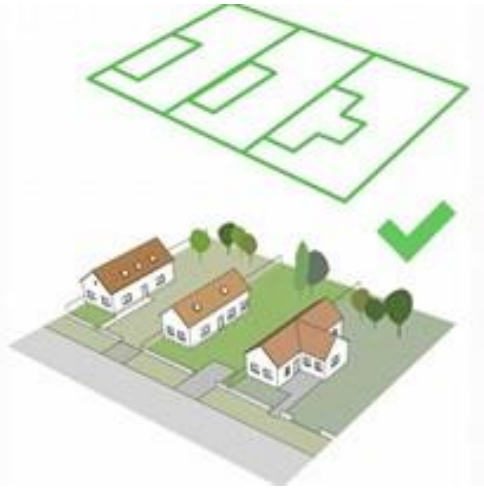

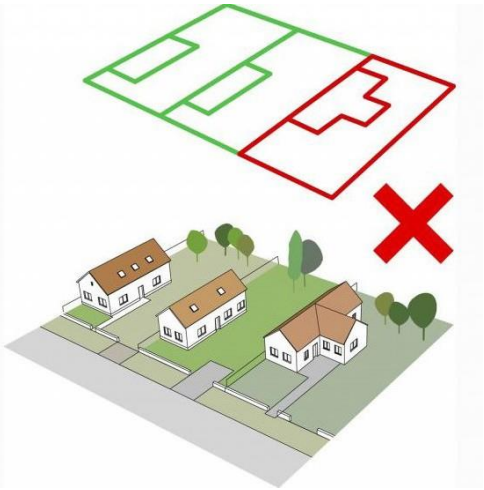

Magasság

Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága.

Tetőforma

Atetőformaésatetőhajlásszögazutcaszakaszonkialakulthozilleszkedőenhatározandómeg.Nemajánlottazépülettúlzottantördelt,számtalantetősíkból összeállítottfedése.

Anyaghasználat, színek

A tetőhéjazat hagyományos színű cserép lehet. A homlokzaton is az általánosan használt építőanyagokat ajánlott alkalmazni, a lábazattól eltekintve legfeljebb kétféle burkolóanyag használatával. Az élénk, hivalkodó színezés nem engedhető meg.

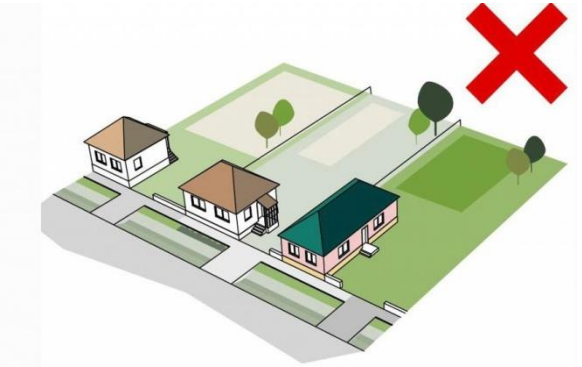

Kerítések, térfalak

KERTEK

Mígatörténetitelepülésrészenahagyományosháromosztatúkertekajellemzők,addigazátalakulótelepülésrészenahagyományosakmellettmáregyre többolyankerttellehettalálkozni,aholadíszkertfunkcióhangsúlyosabb,azállattartás,baromfiudvarhiányzik,kisebbaveteményeskertirész,ésgyakran hiányzik a jól elkülöníthetőgyümölcsös.

A kert fontos része az intimitás és reprezentativitás közti összhang megteremtése, a lakók igényének kielégítése, miszerint inkább díszítő vagy inkább haszoncélokvezérlikkialakítását.Adíszeskertrészbebátranválasszunkévelőket,hagymásokat,egynyáriakat-őszirózsa,szarkaláb,hortenzia,rozmaring, zsálya, árnyékliliom, sásliliom, krizantém, körömvirág, árvácska, büdöske, tátika - amelyeket kis cserjékkel, esetleg örökzöldekkel kiegészítve tehetünk mégmutatósabbá.Amegfelelőösszhangmegteremtéserefigyeljünkafajokválasztásakor,deneféljünkaszínesvirágkavalkádkialakításátólse.Egyszép előkert lehet kissé homogén színösszeállítású, de egyben változatos is, illetve lehet egymással harmonizáló, de mégis nagyon eltérő színű is. Egy szépen rendezettportanemcsakfigyelemfelkeltő,hanemgondozójánaköröm,felüdülésis,akinemcsakamunkátlátjabenne,hanemlelkesedésselműveliés ápoljaazt.

Azátalakulókertekbenötvöződika„régi”ésaz„új”.Ajelenkoriigényeknekmegfelelvekiülőkkerülnekelhelyezésreakertekben.Ezeksokesetbenszaletlik, vagy pergolával körbevettek, melyekre kúszónövényeket futtatva megfelelő árnyékolás is biztosítható. Mindemelett pedig sokkal jobban illeszkedik környezetébe.Kialakításábanmindenképpvegyükfigyelembeakertiarányokat-méretek,elhelyezésilehetőségek-ésazalkalmazottanyagokat.

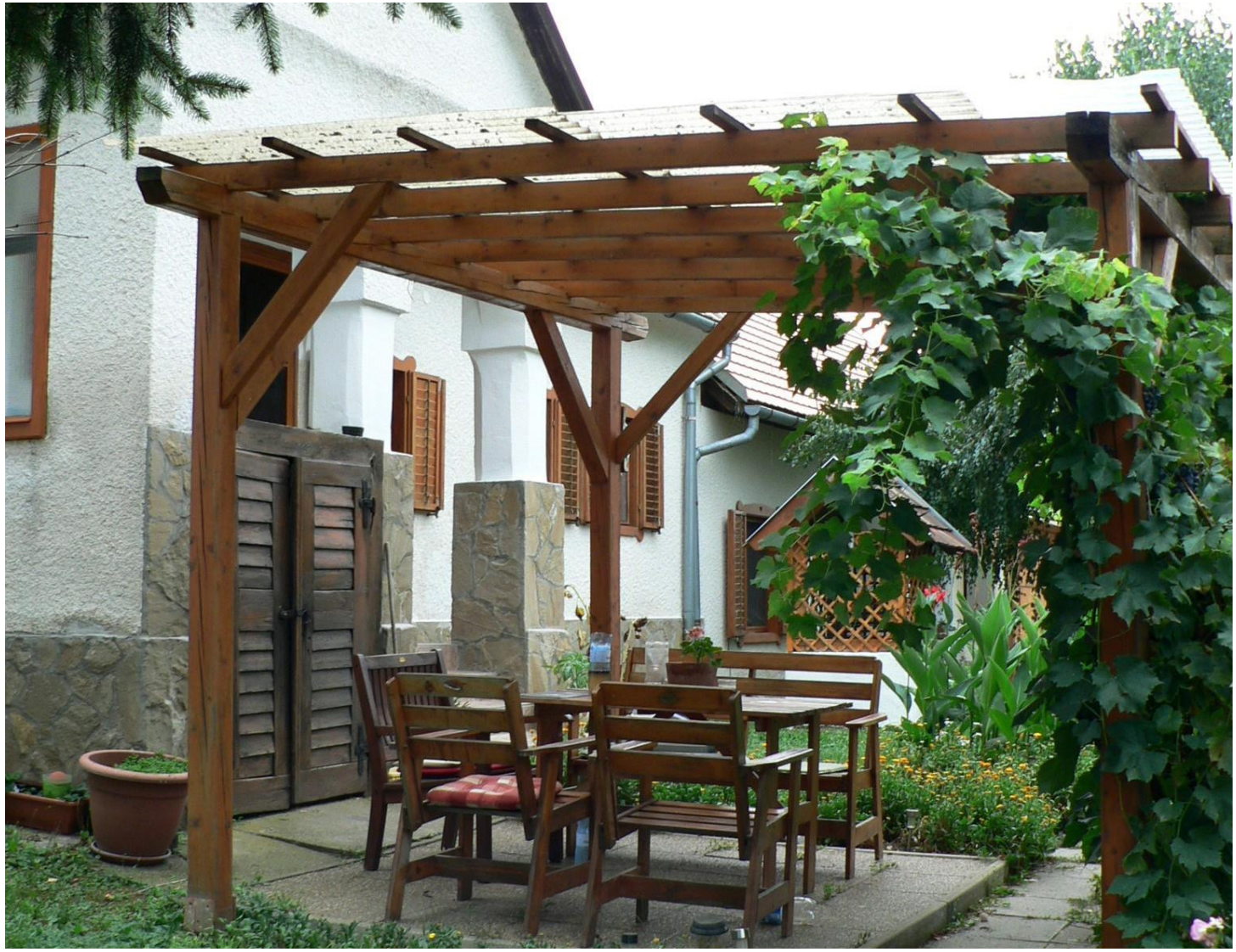

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

Abeépítésrenemszántterületekatelepüléslegzöldebbrészei.Egyolyantelepüléséletében,mintSzaknyér, aholvédettségeksorapróbáljafenntartani az egykori tájszerkezetet, nagyon fontos a változatosság, az egyes művelési ágakhoz javasolt ajánlások figyelembe vétele. Mennyivel szebb a tágasság térélményétnyújtóterület,amelyeterdőkölelnek,kisséatávolbanegyvízfolyásgalériaerdővelszegélyezve,mintegyhomogén,nagytáblásszántóföld.

ERDŐTERÜLET

A meglévő erdőterületek más művelési ágba (pl. gyep, szántó) történő átváltása nem javasolt. Új erdőterületek kijelölésekor figyelembe kell venni az adott termőhely jellemzőit, értékét, mert bár előnyös a minél több fával borított terület, de a magas vagy jó minőségű termőföldekre nem szükséges erdőt telepíteni.

Ökológiai és településképi szempontból is cél legyen az erdők változatos fajkészletének fenntartása, biztosítása, szükség esetén elősegítése. A diverz, többszintes növényállomány stabilabb életközösség, mint a gyakran egykorú, szinte teljesen azonos fajokból álló. Kiemelten kell kezelni a honosság kérdéskörét.Törekedni kell a területen őshonos fajok, fajták alkalmazására, hiszen ezen növények azok, amelyek a térségben leginkább otthon érzik magukat, alkalmazkodtak a hely klimatikus viszonyaihoz, jól tűrik az időjárási szélsőségeket. Napjainkban sajnos egyre nagyobb gondot okoznak az inváziós, sok esetben egyben idegenhonos fás- és lágyszárú fajok, amelyek egyre nagyobb teret hódítanak. Ezek visszaszorítására nagy figyelmet kell fordítani:megfelelőkezeléssel,fenntartással-védettkörnyezetbenlehetőségszerintbiológiaimódszerekalkalmazásával-időbenmeglehetfékezniezen fajok nagy mértékűterjeszkedését.

KÜLTERÜLETI FASOROK, MEZŐVÉDŐ SÁVOK,MEZSGYÉK

Településképiszempontbólmeghatározóképetadnakakarakteresfasorok.Visszaidézik,hűentükrözikazegykoritájszerkezet,úthálózatfőelemeit.Ökológiai szempontbólpedigmikroélőhelyként-búvó-,táplálkozó-,fészkelőhely-funkcionálnakakülönféleállatfajokszámára.Azutakfásításánálfigyelembekell venni, hogy milyen jellegű közlekedési felületről van szó. Egy forgalmasabb út esetében be kell tartani a közlekedésbiztonsági szempontokat, miközben amegfelelőárnyékolás,díszítéselveitiskörültekintőenalkalmazzuk.Aföldutakmenténkicsitnagyobbaszabadság.Egyviszontmindkétesetbenközös: azerdőkhözhasonlóanafasorok,mezővédősávokesetébenistörekednikellazőshonosfajok,fajtákválasztására.Szaknyéresetébenakövetkezőfajok ajánlottak: kocsányos tölgy, kocsánytalan tölgy, gyertyán, magas kőris, heyi juhar, mezei juhar, kislevelű hárs, nagylevelű hárs, ezüsthárs. Kerülni kell az invazív fajok telepítését. A mezsgyék nem csupán fásszárúakból állnak.Gazdag gyepes aljnövényzet gondoskodik a talaj megfelelő takarásáról. Minden fásítás, mezővédő sáv kedvező mikroökológiát jelent a művelésre nézve is, hiszen felfogják a károkozó szeleket, megvédik a veteményt az esetlegesen beérkező szennyeződésektől és szűkebb környezetben javítják a klimatikus viszonyokat (hőkiegyenlítés, kedvező páratartalom).

Meg kell őrzni a fás legelőket is, amelyek a hagyományos tájhasználat maradványaiként hűen őrzik a régi gazdálkodás jellegét.

GYEPTERÜLETEK (KASZÁLÓ, LEGELŐ, RÉT)

A gyepterületek is különösen értékes, megőrzendő elemei a külterületnek. Ökológiai kiegyenlítő funkcióval rendelkeznek ezek is. Fenntartásuk során mérlegelnikellarendelkezésreállólehetőségeket,gazdaságiviszonykat.Alegeltetésselkezeltgyepeknagyonkörnyezetkímélőmódúaklehetnek.Azállatok segítenek a gyepek trágyázásában, a nemkívánatos fásszárúak visszaszorításában. Azonban ügyelni kell a mértékletességre, nem szabad túllelgeltetni a területeket, mert akkor ellentétes irányba is fordulhat a kedvező állapot: a letarolt, lepusztított felszínek kopárokká válhatnak, melyek nem megfelelő vízháztartásiviszonyokmellettkiszáradnak,ésmegindulazeróziófolyamata.Ennekelkerüléserealehetőlegnagyobbmértékbentörekednikell.

Agyepterületekenhagyományostechnológiávalszabadgazdálkodni,éventelegalábbegyszerikaszálásátelkellvégezni.Akaszálásésalegeltetésidőpontjait a természetvédelem érdekeinek megfelelően kell meghatározni.Meg kell akadályozni a spontán beerdősülést. A gyepterületek nagyrésze Natura 2000 hálózathoz tartozik, ezért inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciálisnövényvédőszer-kijuttatással.

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK,KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

Egy település életében kiemelten fontos a közparkok, közkertek, közhasználatú zöldfelületek szerepe. Ugyan egy faluban van lehetőség a szabadban való időtöltésre, hiszen erre megfelelő alapot nyújt a kert, mégis szükség van a közösségi terekre, amelyek egy része lehetőleg minél „zöldebb” legyen. Szaknyéren viszonylag kevés ilyen jellegű terület található.

Azok az utcák, ahol megfelelő szélesség áll rendelkezésre, fásíthatóak. Figyelni kell a közlekedésbiztonsági szempontokra, a lakossági igényekre és nem utolsó sorban az ültetendő faj, fajta jellemzőire és a környezettel szemben támasztott elvárásaira. A fásítás mellett kisebb-nagyobb zöldsávok kilakításávalisszebbétehetjükutcáinkat.Ezekbenisalkalmazhatunkévelőket,egynyáriakatésalacsonyabbcserjéket,mintpéldáulmályvarózsát,orgonát, gyöngyvesszőt, bazsarószát,pimpót.

Az őrségi települések jellegzetessége a szeres jelleg. Emiatt a kerítések legtöbbször áttörtek, néhány esetben hiányoznak, ami a kertek közterülettel történő összefonódását eredményezi.

A közösségi terekben törekedjünk az egységes arculatra, a funkciógazdagságra. Minél több lehetőség kínálkozik a lakosok, ide látogatók számára, annál vonzóbbá válhat a település.

Pihenő a buszfordulónál

FÉNYSZENNYEZÉS

Napjaink egyre fokozódó jelensége a fényszennyezés, a túlzott ki- és megvilágítás.Az alapvető biztonsági szempontok és a funkcionális szerepkör kielégítése, betöltése mellett egyre hangsúlyosabb az esztétikai élmények képzése is. Ennek során egyre több és több, minél inkább erős fényerejű fényforrásokatalkalmazunkolyanhelyekenis,aholfeltétlenszükségnincsrá.Afényszennyezéselsősorbanazélővilágotérintikedvezőtlenül:megzavarja azegyeséjszakaiállatoktermészeteséletmódját.Természetesennemszabadelfeledkeznünkacsillagoségboltrólsem,melytúlzottkivilágításeseténnem élvezhető.Gondoljunkcsaknagyvárosainkra,kisvárosainkfőkéntsűrűnbeépítettrészeire,aholazerőséjszakaifénymiattnemcsodálhatjukazégboltot. Vidéken,faluhelyenmennyivelkönnyebbahelyzet,hiszenottgyérebbbeépítéssel,közvilágítással,kevesebbüzlettelarányosankisebbazéjjelipluszfény jelenléte. Mindez viszont csak akkor érvényesül, ha megtartjuk a javasolt előírásokat, hiszen a vidéki települések is könnyen átalakulhatnak a városokat jellemző negatív irányba, melynek megelőzése a mifeladatunk.

Kerüljük el az 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmazó hideg, fehér fényű világítást. Ügyeljünk arra is, hogy a világítótestek mindig az aktuálisan megvilágítandó elemre, elemekre irányítsák a fényt, “ne szórják” feleslegesen más irányba. Az utcákat lehetőségeinkhez mérten egyenletesen világítsuk meg, viszonylag kicsi intenzitással. Érdemes a kültéri világítást a használat idejéhez igazítani.Ennek értelmében azon órákban, mikor nagyon kevés, vagy akár elenyésző a használat, sokkal kevesebb fényre van szükség.A fénykibocsátás csökkentésével jelentős megtakarítások érhetők el.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA
ÉPÜLETEK,ÉPÍTÉSZETIRÉSZLETEK(AJTÓK,ABLAKOK,TORNÁCOK,ANYAGHASZNÁLAT,SZÍNEK, HOMLOKZATKÉPZÉS) KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEKKIALAKÍTÁSA

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

Igényesen felújított régi ház oldalhomlokzata

Az előzőházablaka

Udvarának ívestornáca

Másik régi ház udvara

Bejárati kiképzése: jól megválasztott bejárati ajtó, hagyományos ablak, oromzatszellőző, pincelejáró

Bejárat lefelé szélesedő oszlopokkal, fatároló a lenyúló tető alatt és pajta

Ugyanazon ház oromzata

Szépen karbantartott hosszúház véghomlokzata és hátsó homlokzata

Ugyanazon ház kerítése, ablaka, padlásszellőzője

Hosszúház oromzata vakolatmintával

Ugyanazon ház ablakkiképzése

Pajta sugaras osztású padlásszelőzője

APetőfiutcakeletivégénrendkívülszélestelkenahagyományoskódisállásostípusnyomán2003-banújonnanépítettépületáll.Tulajdonosaelmondása szerint 200-nál több régi házat tanulmányozott, míg pontosan körvonalazódott az elképzelése. Precízen átvette a homlokzati arányokat, a nyílászárók elrendezését,avakolatdíszeketésakódisállásklasszikusformáját.Kertjébentókákatislétesített.Rendkívülnépszerű,bejelentkezéstkövetőenkiránduló csoportok rendszeresenlátogatják.

Érkező kép a falu központjából

Utcai homlokzat

Kertrenézőhomlokzat *Fotó: SimonAttila*

A kisebbik tóka

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

Szaknyér esetében a fa a domináns anyaghasználat szempontjából. A kerítések, a karámok, az istállók, ólak, kerti kiülők, padok és egyéb épített elemek mind-mind a természetességet tükrözik. A közterületeken is fontos az egységes megjelenés: a hirdetőtáblás, hulladékgyűjtők, pavilonok hasonló formavilágot tükröznek.

KERÍTÉSEK

Fotó: Simon Attila

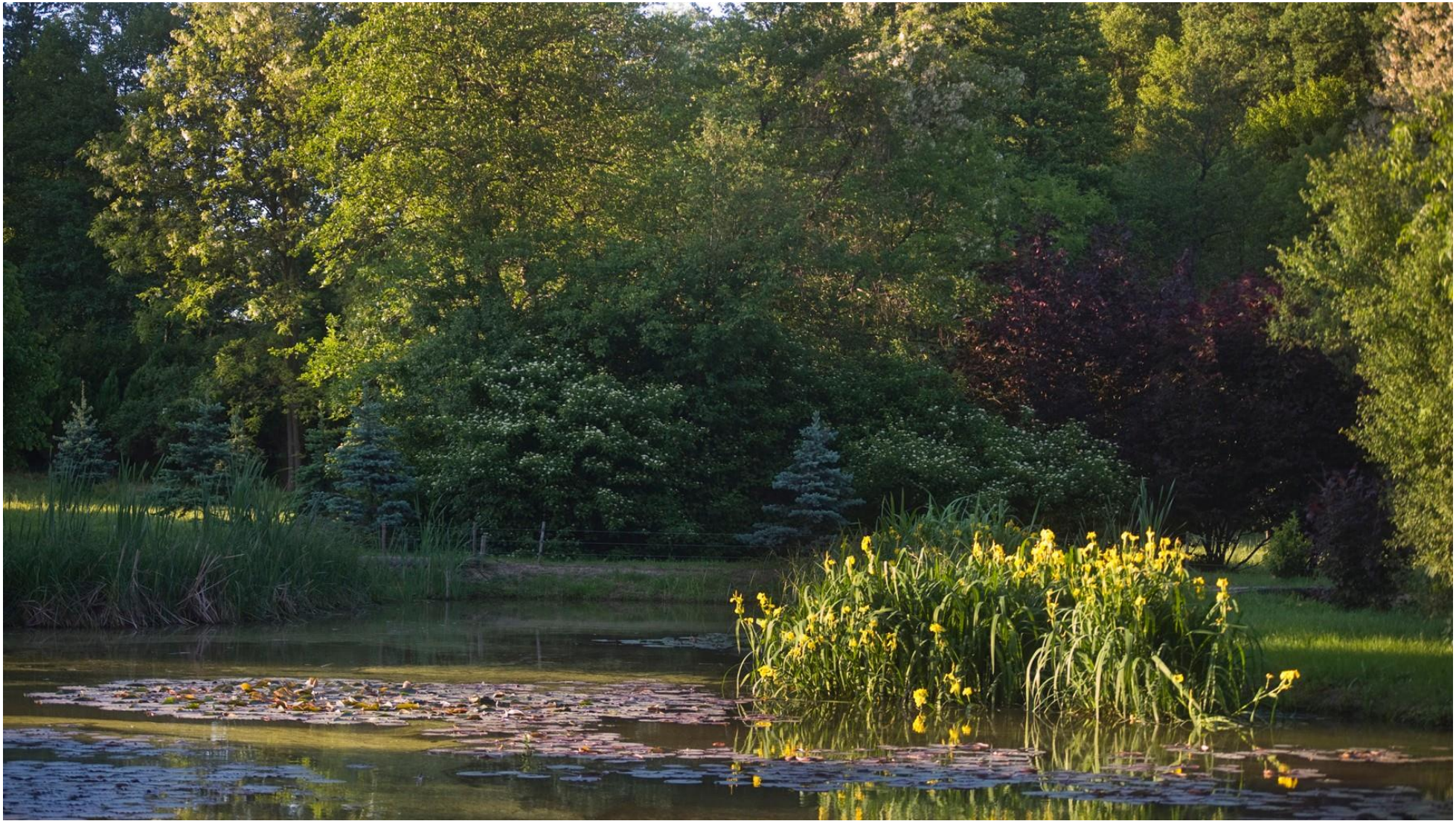

Fotó: Simon Attila

IMPRESSZUM

Szaknyér Község Önkormányzata megbízásából

Készítette:
Godavszky Beáta
Szily Adrien
Varga Dalma

Fotó:
Godavszky Beáta, Rózsa Erzsébet, Simon Attila, Szily Adrien

Szaknyér, 2017.